



המוסד לביטוח לאומי  
מינהל המחקר והתכנון

## טיפול שיקומי באנשים עם נכויות ובאלמנות 2006-2005

מאת  
לאה ענבר

ירושלים, שבט התשס"ח, ינואר 2008



## פתח דבר

מינהל המחקר והתכנון של המוסד לביטוח לאומי מציג פרסום נוסף בסדרת הפרסומים על אנשים עם נכויות ואלמנות המקבלים שירותי שיקום מקצועי מהמוסד, וכן על יציאה של נכים כלליים ממעגל מקבלי קצבת נכות.

הפרסום מתבסס על נתוני מאגר המידע בתחום השיקום מהשנים 2005-2006 וכן על נתוני קובץ נכות. הודגשו בו הממצאים הנוגעים למאפיינים של אנשים עם מוגבלויות ושל אלמנות שהשתלבו במעגל העבודה, בעיקר בשוק החופשי, וכן למאפייני הנכים הכלליים שיצאו ממעגל מקבלי קצבת נכות. עוד נכללו בפרסום מאפייני המקבלים סיוע כספי לסוגיו במהלך שיקומם. הפרסום מציג גם את מאפייני נפגעי פעולות איבה ומאפייני האלמנות/אלמנים המטופלים במוסד לביטוח לאומי ואת עלויות הטיפול בהם.

תודות נתונות לגבי ברוריה סלפון, מנהלת אגף שיקום, על הערותיה החשובות והמאירות לטיוטת הדו"ח ולד"ר נירה דנגור, סגנית מנהלת אגף שיקום, על תרומתה הייחודית במתן משמעות והסברים לממצאי הפרסום. כמו כן תבוא על התודה גבי רבקה פריאור על תרומתה בחידוד הדברים ובהעמדתם על דיוקם.

לבסוף נודה לגבי מיה עורב-הטל על העריכה הלשונית.

ד"ר דניאל גוטליב  
סמנכ"ל מחקר ותכנון



## תמצית

1. בשנים 2005-2006 (להלן "התקופה הנידונה") סיימו/הפסיקו טיפול שיקומי 8,844 נכים כלליים ו-2,276 נפגעי עבודה (להלן "המשתקמים"). הנכים הכלליים היוו כרבע מקרב מי שקיבלו קצבת נכות בתקופה זו.
2. שני קריטריונים עיקריים משמשים להערכת הצלחת תהליך השיקום במוסד לביטוח לאומי: השתלבות במעגל העבודה (33% מהמשתקמים השתלבו במעגל העבודה) ויציאה ממעגל מקבלי קצבאות (כחמישית מהנכים הכלליים הפסיקו לקבל קצבה או שקצבתם הופחתה).
3. פרופיל המשתקמים שהשתלבו במעגל העבודה בסיום/הפסקת הטיפול השיקומי: גברים קצת יותר מנשים; צעירים יותר ממבוגרים; מי ששירתו בצבא יותר ממי שלא שירתו; בעלי השכלה, ובייחוד בעלי השכלה אקדמאית. כך כצפוי נפגעי עבודה השתלבו בעבודה יותר מאשר נכים כלליים.
4. הזכאות להוצאות נלוות לשיקום קשורה למאפייני תוכנית השיקום, היקפה, מקום ביצועה, גובה קצבת הנכות שהמשתקמים זכאים לה ולמאפייניהם. סך ההוצאות הנלוות לשיקומם בשנת 2006 הסתכמו ב-152 מיליון ₪, בעיקר בעבור שכר לימוד (כ-60% מסך התשלומים).
5. בתקופה הנידונה אגף השיקום טיפל ב-1,743 נפגעי איבה ומשפחותיהם. עלות הטיפול בהם כ-33 מיליון ₪. בהתאם לירידה חדה שחלה בפעולות הטרור בשנים האחרונות, ניכרה ירידה דרסטית בהיקף נפגעי איבה. הטיפול שניתן להם כלל בעיקר טיפול קבוצתי ו/או מימון של הטבות שונות.
6. בתקופה הנידונה 1,624 אלמנות פנו לשיקום. הטיפול השיקומי נועד בעיקר להכנין ולשלבן בעבודה בשוק החופשי. עלות שיקומן הסתכמה ב-24 מיליון ₪.



1	<b>מבוא</b>
1	הגדרת מושגים
3	הוצאות נלוות לתוכנית השיקום
4	מקור הנתונים והגדרת האוכלוסייה
6	<b>איפיוני המשתקמים שהשתלבו בעבודה</b>
6	מאפיינים דמוגרפיים
7	מאפייני נכות
9	רקע תעסוקתי בעת הפנייה לשיקום
10	השתתפות בתוכניות לשיקום תעסוקתי
12	<b>הוצאות נלוות לשיקום</b>
12	המאפיינים הקשורים בהוצאות הנלוות לתוכנית שיקום
16	<b>שינוי בקבלת קצבת נכות כללית בסיום תהליך השיקום המקצועי</b>
20	<b>נפגעי איבה בטיפול השיקום</b>
20	כללי
21	איפיונים דמוגרפיים
21	טיפול קבוצתי בנפגעי איבה ומימון הטבות ושירותים
24	<b>אלמנות בטיפול השיקום</b>
24	מאפייני האלמנות
25	השתלבות בעבודה בסיום/הפסקת הטיפול השיקומי
25	עלויות השיקום של אלמנות
26	<b>סיכום</b>

## רשימת לוחות ותרשימים

### עמוד

5		1 : תובעי קצבת נכות ונכים כלליים שסיימו/הפסיקו טיפול שיקומי לפי סניף, 2006-2005 (מספרים ואחוזים)	
7		2 : המשתקמים לפי השתלבות בעבודה ולפי מאפיינים דמוגרפיים, 2006-2005 (אחוזים)	
8		3 : המשתקמים לפי השתלבות בעבודה ולפי מאפייני נכות, 2006-2005 (אחוזים)	
9		4 : המשתקמים לפי השתלבות בעבודה ולפי מאפייני עבודה בעת הפנייה לשיקום, 2006-2005 (אחוזים)	
10		5 : המשתקמים לפי השתלבות בעבודה ולפי תוכנית שיקום עיקרית, 2006-2005 (אחוזים)	
12		6 : הוצאות נלוות לשיקום לפי סוג ההוצאה ולפי ענף, 2006 (מיליוני ₪)	
13		7 : הוצאות נלוות לשיקום פי סוג ההוצאה ולפי סוג ליקוי, 2006 (מיליוני ₪)	
14		8 : הוצאות נלוות לפי סוג ההוצאה ולפי מאפיינים דמוגרפיים, 2006 (מיליוני ש"ח ואחוזים)	
16		9 : נכים כלליים מקרב המשתקמים לפי מועד הזכאות לקצבה ולפי היקפה, 2006-2005 (מספרים ואחוזים)	
17		10 : נכים כלליים מקרב המשתקמים לפי השתלבות בעבודה ולפי שינוי בזכאות לקצבה, 2006-2005 (מספרים ואחוזים)	
17		11 : נכים כלליים מקרב המשתקמים שהשתלבו בעבודה לפי אזור ושינוי בזכאות לקצבה, 2006-2005 (מספרים ואחוזים)	
18		12 : נכים כלליים מקרב המשתקמים לפי סוג ליקוי עיקרי ולפי שינוי בזכאות לקצבה, 2006-2005 (אחוזים)	
18		13 : נכים כלליים מקרב המשתקמים לפי אחוזי נכות רפואית בזמן הפנייה לשיקום ולפי שינוי בזכאות לקצבה, 2006-2005 (אחוזים)	
19		14 : נכים כלליים מקרב המשתקמים לפי גיל ולפי שינוי בזכאות לקצבה, 2006-2005 (אחוזים)	
22		15 : מספר הקבוצות שהופעלו בעבור נפגעי איבה באגף השיקום בשנת 2005 לפי אוכלוסיית היעד וסניפים (מספרים)	
22		16 : הוצאות נלוות לשיקום לפי סוג ההוצאה ולפי גיל, 2006-2005 (מיליוני ש"ח)	
23		17 : הוצאות נלוות לשיקום לפי סוג ההוצאה ולפי קרבה לנפגע איבה, 2006-2005 (מיליוני ש"ח)	
25		18 : אלמנות לפי מצב עבודתן בסיום הטיפול השיקומי ובעת פנייתן לשיקום, 2006-2005 (מספרים ואחוזים)	
25		19 : אלמנות לפי סוג ההוצאה הנלוות לשיקום ולפי גיל, 2006-2005 (מיליוני ש"ח)	
11		1 : המשתקמים לפי תוכניות שיקום וענף, 2006-2005 (אחוזים)	
14		2 : המשתקמים לפי הוצאות ממוצעות נבחרות ולפי גיל, 2006 (אלפי ₪)	



## מבוא

המוסד לביטוח לאומי על ענפיו השונים מבטיח אמצעי מחיה לתושבי ישראל שאינם מסוגלים להתפרנס למחיתם, בעיקר על ידי תשלום גמלאות כספיות. אנשים עם נכויות ואלמנות/אלמנים זכאים נוסף על גמלאות בכסף גם לסיוע בעין, כלומר לשיקום מקצועי שנועד לשלבם בעבודה לראשונה או מחדש. השיקום המקצועי ניתן על ידי עובדים סוציאליים עם מומחיות בשיקום ובתחומי התערבות נוספים.

תחום השיקום, ככל התחומים בביטוח לאומי, מלווה במחקר שנועד לתעד את הפעילות המתבצעת במסגרתו. כך הסקר הנוכחי, שנערך במסגרת סדרת הסקרים התקופתיים שיצאו עד כה בתחום השיקום, יבחן את המאפיינים של מקבלי שיקום התורמים להשתלבותם בעבודה וכן יבחן את עלות שיקומם. בנוסף תבחן לגבי נכים כלליים ההפחתה שחלה בשיעור מקבלי הקצבה בקרב מי שהיו זכאים לה בפנייה לשיקום כמוגדר להלן.

## הגדרת מושגים

**שיקום מקצועי** – תהליך טיפולי שנועד לכוון ולהכשיר אנשים עם מוגבלויות ואלמנות/אלמנים כדי שיקלטו בעבודה המתאימה להם, תוך פיתוח של מיומנויות וכשרים חדשים המפצים על אובדן או על פגיעה ביכולת תפקודם או פיתוחם בקרב מי שחסרים אותם. שיקום מקצועי כולל גם מימון של הוצאות הקשורות לתוכניות שיקום כשכר דירה, שיעורי עזר וכו' (להלן הגדרותיהן).

**שירותים לשיקום מקצועי ופיתוח קריירה תעסוקתית** – הניתנים כאמור לרוב בעין כוללים שירותי אבחון והכוונה מקצועית; בחירת מקצוע מתאים; השלמת השכלה/בגרות וחיזוק מיומנויות למידה וכישורים אישיים; הכשרה מקצועית; לימודים במוסדות להשכלה גבוהה ועל תיכונית או הכשרה במקום העבודה וכן סיוע לשילוב בעבודה בשוק הפתוח.

**זכאים לשיקום מקצועי** – על פי חוק ביטוח לאומי והוראות השיקום, אנשים עם נכויות שנפגעו בעבודה או בפעולות איבה או שנפגעו בנסיבות אחרות ("נכה כללי") וכן אלמנות/אלמנים זכאים לשירותי שיקום (למעט נכים ואלמנות המטופלים על ידי משרד הבטחון).

**נכה כללי** – ביטוח נכות משנת 1974 מגדיר אדם כנכה כללי הזכאי לשיקום אם הוא בעל ליקוי גופני, שכלי או נפשי, ומתקיימים בו התנאים האלה: נקבעו לו לפחות 20% נכות רפואית. כמו כן נקבע שהוא אינו מסוגל לעסוק בעבודתו הקודמת או בעבודה מתאימה אחרת והוא זקוק להכשרה מקצועית ולשירותי שיקום נוספים שיאפשרו לו לחזור לעבודתו הקודמת או לעבודה מתאימה אחרת על פי הערכת עובד שיקום.

נכה כללי זכאי לקצבת נכות כללית. הזכאות מותנית בתנאים מקדמיים (תושבות, גיל וכו') ובקביעת נכות רפואית בשיעור של 60% לפחות ובמקרה של ליקוי אחד, המקנה לו לפחות 25%

נכות רפואית הזכאות מותנית בקביעת נכות כללית בשיעור של 40%. כמו כן על פי נכות תיפקודית בשיעור של 50% לפחות.

פקיד תביעות קובע את הזכאות תוך התבססות על חוות דעת של רופא ועובד שיקום כדלקמן:

1. התובע בעל כושר השתכרות ולכן אינו זכאי לקצבת נכות.
2. התובע זכאי לקצבה חודשית חלקית בהתאם לחלקיות הדרגה שנקבעה לו.
3. התובע זכאי לקצבה מלאה כאשר נקבע שהוא איבד לחלוטין את כושרו להשתכר.

דרגת אובדן כושר השתכרות נקבעת לצמיתות או באופן זמני. אובדן זמני של כושר השתכרות נקבע כאשר להערכת רופא ועובד שיקום סיכויי התובע להחלים ולהשתקם הם טובים.

**נפגע עבודה** – מי שנפגע תוך כדי עבודה, לרבות בדרך אליה וממנה, או חלה במחלת מקצוע המוגדרת בתקנות נפגעי עבודה. נפגע עבודה על פי חוק הביטוח הלאומי (משנת 1954) זכאי לשיקום מקצועי אם נקבעו לו לפחות 10% נכות; עקב הפגיעה הוא אינו מסוגל לעסוק בעבודתו הקודמת או בעבודה מתאימה אחרת; הוא זקוק ומתאים לשיקום מקצועי.

**נפגע איבה** – חוק התגמולים לנפגעי איבה משנת 1970 מגדיר נפגע איבה הזכאי לשיקום כמי שנפגע בפעולת איבה מידי כוחות צבאיים או צבאיים למחצה; מי שנפגע מכוחות בלתי סדירים של מדינה או ארגון העוינים לישראל ודרגת נכותו הרפואית מגיעה ל-20% לפחות; עוד זכאי לשיקום מקצועי מי שהתייתם עקב פעולות איבה, התאלמן או אח שכול.

**אלמן/אלמנה** – משנת 1968 אלמן/אלמנה המקבלים קצבת שאירים או תלויים זכאים להכשרה מקצועית אם מתקיים בהם לפחות אחד מהתנאים האלה: הם חסרי מקצוע; הם אינם מתפרנסים כדי מחייתם; הם זקוקים להסבה מקצועית עקב התאלמותם; להערכת עובד שיקום הם מתאימים להכשרה מקצועית ובתנאי שאינם זכאים לה על פי חוק אחר.

**טיפול לפי יעדים** – טיפול שיקומי בביטוח לאומי מתנהל על פי עיקרון ייעודי וייחודי, שלפיו עובד שיקום קובע מטרות ויעדים מוגדרים בעבור הפונה לשיקום בהתאם לצרכיו, על פי בחירותיו, נטיותיו והעדפותיו של המשתקם. המטרות והיעדים מוגדרים בתחילת תהליך השיקום או במהלכו והם ברי שינוי.

**שילוב בשוק העבודה הפתוח** – הוא מיעדו העיקרי של השיקום בביטוח לאומי. שילוב של אנשים עם נכויות ושל אלמנות/אלמנים בעבודה ההולמת את יכולתם התיפקודית והמקצועית נחשב לקריטריון מקובל בהערכת תהליך שיקום. ההכנה לעבודה וההכשרה המקצועית מתבצעים במסגרת נורמטיבית או במסגרת בידולית (בהתאם לצרכיו של האדם, יכולותיו ותיפקודו).

**תוכניות שיקום במסגרת נורמטיבית** – תוכניות להשלמת השכלה ובגרות, תוכניות להכשרה מקצועית באמצעות קורסים המתקיימים בשוק הפתוח לקהל הרחב או מסגרת של לימודים במוסדות להשכלה גבוהה או על תיכונית (אוניברסיטאות ומכללות). יש לציין שמרבית מקבלי שירותי השיקום המקצועי משתתפים בתוכניות במסגרות אלה.

**תוכניות שיקום במסגרת בידולית** – כוללות אבחון, השלמת השכלה או קורס הכשרה מקצועית המתקיימים במסגרת שמיועדת לקליטת אנשים עם נכויות. מסגרת זו מספקת בנוסף להכשרה גם שירותי יעוץ ותמיכה, העשרה וחיפוש עבודה.

### **הוצאות נלוות לתוכניות שיקום**

חלק מהאנשים עם הנכויות ואלמנות/אלמנים זכאים למימון אחת או יותר מההוצאות הנלוות לתוכניות שיקום, על פי המפורט בתקנות ובהוראות השיקום המקצועי.

**דמי שיקום** – אדם עם נכות זכאי למימון הוצאות קיום במהלך השתתפותו באחת מהתוכניות להכשרה מקצועית (למי שלומדים לפחות 20 שעות בשבוע) ו/או בתקופה שבה הוא עובר אבחון. נכה כללי המקבל קצבת נכות שאינה מלאה, או שאינו מקבל כלל קצבה, זכאי לדמי שיקום בגובה הקצבה המשולמת לבעל דרגת נכות של 100% ועל פי גודל המשפחה.

**דמי מחיה** – אלמן/אלמנה המקבלים קצבה זכאים בתנאים מסוימים לדמי מחיה בתקופת השתתפותם בהכשרה מקצועית. דמי המחיה הם בגובה קצבת הנכות הכללית ובהתאם לגודל המשפחה.

**שכר לימוד** – אדם עם מוגבלות זכאי למימון שכר לימוד בהתאם לנדרש על ידי מקום ההכשרה או מקום הלימודים.

**הנגשת תוכנית השיקום ושירותי תמיכה** – ממומנים לאדם עם מוגבלות הנמצא בתוכניות שיקום ומטרתם לסיים את התוכנית תוך קבלת התאמות המתייחסות לו, לדוגמא שירותי הקראה לאדם עם לקות ראייה.

**מכשירים וספרים** – ממומנים לאדם עם מוגבלות הנמצא בתוכנית שיקום ובגין נכותו והתוכנית בה הוא נמצא. הוא זקוק, עד לשילובו בעבודה, לציוד עזר מתכלה (כספרים, דיו וכ"ו) או למכשיר שחיוני להשלמת התוכנית (כמכשיר FM, מחשב וכ"ו).

**שכר דירה** – ממומן למי שמתקיים בו אחד מהתנאים האלה: מקום הכשרתו נמצא במרחק 30 ק"מ לפחות ממקום מגוריו הקבוע (לפי הרישום במשרד הפנים ולא לפי המגורים בפועל); מקום ההכשרה נמצא במרחק של פחות מ-30 ק"מ, אך אין תחבורה ציבורית למקום ההכשרה.

**הוצאות אש"ל** – ניתנות לאדם עם מוגבלות בהתאם להוראות התקשי"ר וזאת כאשר הוא נאלץ בעת השתתפותו בתוכנית השיקום לשהות במקום שונה מהמקום בו מתקיימת תוכנית ההכשרה.

**דמי נסיעה** (כולל נסיעות מיוחדות) – ממומנים לאדם עם מוגבלות שאין בבעלותו רכב, על פי ההוצאות שיש לו בפועל בגין נסיעה ממקום מגוריו למקום ההכשרה וחזרה, ממקום הכשרה אחד למשנהו, בהתאם לתעריפים המקובלים בתחבורה ציבורית.

### **מקור הנתונים והגדרת האוכלוסייה**

הנתונים לפרסום התבססו על מאגר המידע הממוחשב באגף השיקום אליו מקלידים עובדי השיקום בסניפים את נתוני הפונה ופרטי תוכנית השיקום בה הוא משתתף. הנתונים הללו משמשים בעיקר את אגף השיקום למטרת מעקב וניהול שוטף של תהליך השיקום, וכן את מינהל המחקר והתכנון המפיק מהם מידע סטטיסטי. במאגר המידע כלולים נתונים אודות תהליך הטיפול ותוצאותיו, נתונים דמוגרפיים, מאפייני נכות וכמו כן פרטים על תעסוקת הפונים לשיקום והשכלתם בטרם פנו לשיקום.

מנתוני מאגר המידע על הנכים הכלליים ונפגעי עבודה שסיימו/הפסיקו טיפול שיקומי (להלן המשתקמים) בשנים 2005-2006 (להלן התקופה הנדונה) עולה שרובם היו נכים כלליים (8,844 איש) ומיעוטם (2,276 איש) היו נפגעי עבודה, בדומה לשנים 2002-2004<sup>1</sup> (להלן התקופה הקודמת).

הנכים הכלליים שסיימו/הפסיקו טיפול שיקומי בתקופה הנוכחית היוו כרבע ממי שהגישו תביעה לקצבת נכות בתקופה המקבילה (ראו לוח 1). יצוין שחלקם, דהיינו בעלי 20%-40% נכות או בעלי 40% נכות ויותר ושלא איבדו את כושרם להשתכר זכאים בכל זאת לשיקום מקצועי (ראו לעיל הגדרת הזכאות לקצבת נכות).

---

<sup>1</sup> מקור: "טיפול שיקומי במסגרת אגף שיקום 2002-2004" (2006), ענבר, ל. סקר מס' 202, מינהל המחקר והתכנון, המוסד לביטוח לאומי.

לוח 1: תובעי קצבת נכות ונכים כלליים שסיימו/הפסיקו טיפול שיקומי לפי סניף, 2005-2006  
(מספרים ואחוזים)

סניף	מספר הנכים הכלליים שתבעו קצבת נכות <sup>1</sup>	מספר הנכים הכלליים שסיימו/הפסיקו טיפול שיקומי <sup>2</sup>	אחוז מקבלי טיפול שיקומי
סך הכול	32,925	8,844	27.0
ירושלים	3,277	667	20.3
ת"א-יפו <sup>3</sup>	3,734	981	31.5
חיפה	1,626	374	23.0
אשדוד	1,105	190	17.2
אשקלון	932	231	24.5
באר שבע	2,846	617	21.2
חדרה	1,485	339	22.8
טבריה	1,085	220	20.3
כפר סבא	1,589	793	49.9
כרמיאל	612	138	22.5
נהריה-עכו	1,245	242	19.4
נצרת	1,857	518	27.9
נתניה	1,134	363	32.0
עפולה	834	187	22.4
פתח תקווה	1,862	528	28.4
קרית	1,158	389	33.6
ראשון לציון	1,100	254	23.0
רחובות	1,828	455	24.9
רמלה	1,696	607	31.3
רמת גן	1,389	530	38.2

<sup>1</sup> דהיינו, תביעות של אנשים עם מוגבלויות שלא קיבלו קצבה (בזמן הגשת התביעה).  
<sup>2</sup> יצוין שלא בהכרח מדובר ב**אותם** הנכים הכלליים שאושרה להם תביעה לקצבת נכות.  
<sup>3</sup> כולל חולון.

## איפיוני המשתקמים שהשתלבו בעבודה

33% מהמשתקמים (שהם 3,583 איש) השתלבו בעבודה בסיום/הפסקת הטיפול השיקומי (ראו לוח 2) פחות מבתקופה הקודמת. נראה שהאבטלה המתמשכת פגעה בראש וראשונה וכצפוי בסיכויים של אנשים עם מוגבלויות לעבוד, בייחוד בסיכוייהם של אלה שהשתלבו לראשונה במעגל העבודה. להלן ינותחו מאפייניהם הדמוגרפיים, מאפייני הנכות, הרקע התעסוקתי שלהם ותוכניות השיקום בהן הם השתתפו.

### מאפיינים דמוגרפיים

המשך הגידול בשיעור הנשים המשתלבות בעבודה, מסביר את הפער ההולך ומצטמצם בין שיעור העובדים לבין שיעור העובדות בקרב אנשים עם מוגבלויות (ראו שם). חלקם הגדול של הגברים בקרב המשתקמים (כשני שלישים) רק מחדד ממצא זה.

כצפוי, שיעור העובדים בגילאי עבודה (26-45) היה גבוה יותר מאשר בין הצעירים מכך מחד, ומאשר בין המבוגרים ביותר מאידך. מטבע הדברים צעירים טרם נכנסו למעגל העבודה ואילו המבוגרים ביותר כבר פרשו ממנו. שיעור המשתקמים בכל אחת מקבוצות הגיל היה דומה למדי – כרבע (למעט חלקם הקטן בקבוצת הגיל המבוגרת ביותר).

שיעור העובדים בין הרווקים היה דומה לזה שבקרב הנשואים (32% לעומת 34%, בהתאמה). לעומת זאת מבין הגרושים, האלמנים והפרודים (ראו בלוח 2 "אחר") שיעור העובדים היה קטן במעט. הללו מבוגרים יותר מהנשואים ובוודאי מהרווקים.

מבין המאפיינים הדמוגרפיים שנבחנו **להשכלה** שהייתה למשתקמים בעת שפנו לשיקום הייתה התרומה הגדולה ביותר לסיכוייהם **לעבוד** בסיום הטיפול השיקומי. מנתוני הלוח האמור ניתן ללמוד כי שיעור העובדים בקרב בעלי השכלה גבוהה היה גבוה יותר, ואף כפול בהשוואה לבעלי השכלה יסודית (43% לעומת 21%, בהתאמה). לבעלי השכלה ו/או הכשרה מקצועית יש אם כן אפשרויות רבות יותר להשתלב בעיסוקים הדורשים מיומנויות מקצועיות. יודגש שחלקם של המשתקמים בעלי השכלה אקדמאית היה קטן.

לוח 2: המשתקמים לפי השתלבות בעבודה ולפי מאפיינים דמוגרפיים, 2005-2006 (אחוזים)

השתלבות בעבודה			סך הכול	מאפיין
לא ידוע	לא עובד	עובד		
				סך הכול:
2,806	4,639	3,583	<sup>1</sup> 11,120	מספרים
25.4	42.1	32.5	100.0	אחוזים
				מין:
27.0	39.0	33.1	63.4	גברים
22.8	45.8	31.4	36.6	נשים
				גיל:
23.1	45.2	31.7	25.0	25-18
25.7	38.0	36.3	23.7	35-26
26.2	40.0	33.8	23.1	45-36
26.6	43.9	29.5	25.8	60-46
28.7	48.3	23.0	2.4	+61
				מצבמשפחתי:
23.9	43.8	32.3	40.6	רווק
26.3	39.9	33.9	46.2	נשוי
27.8	43.9	28.3	13.2	אחר
				השכלה:
26.6	54.4	19.0	1.0	ללא
30.5	48.1	21.3	10.2	יסודית
26.1	46.2	27.7	12.8	מיוחדת
25.0	40.1	34.9	56.7	תיכונית
27.7	36.1	37.2	8.9	על תיכונית <sup>2</sup>
24.3	33.2	42.5	8.2	אקדמאית
21.1	39.4	39.4	2.3	אחרת

<sup>1</sup> אין מידע על 92 משתקמים.  
<sup>2</sup> לא אקדמאית.

**מאפייני נכות**

נפגעי עבודה השתלבו בעבודה יותר מאשר נכים כלליים (42% לעומת 30%) (ראו לוח 3), ואין תימה בכך. אלה הראשונים מעצם הגדרתם באים מעולם העבודה. בנוסף יודגש שהשתלבותם בעבודה לא פוגעת בקצבה להם זכאים. לעומת זאת נכים כלליים עובדים, לפחות בשלב זה, (ראו הערה בנידון עמוד 16) לא זכאים לקצבה או שהם זכאים לקצבה חלקית כאשר רמת השתכרותם נמוכה. רובם של נפגעי העבודה הם גברים שכן חלקם בכוח העבודה גדול מזה של הנשים. עוד יצוין שרבים מעיסוקיהם חושפים אותם לסיכונים ולפגיעות בעבודה יותר מנשים.

בולט מאוד כי מי שלקו במחלות כגון, מחלות לב ולחץ דם וכן מי שלקו בראייה או בשמיעה עבדו בשיעור גבוה יותר ממי שלקו בשיתוקים (38% לעומת 30%) ואף יותר ממי שלקו בשכלם או בנפשם (ראו לוח 3). אלה האחרונים מהווים כשליש מאוכלוסיית המשתקמים (בדומה לחלקם בכלל הנכים הכלליים מקבלי קצבת נכות). רוב האנשים עם המוגבלויות שנפגעו בשכלם מטופלים

בידי השירות למפגר שבמשרד הרווחה. עובדי השיקום בביטוח לאומי מטפלים רק במי שלהערכתם הם מתאימים לתעסוקה בשוק הפתוח. ככלל יצוין שנכים כלליים טופלו בידי גורמים בקהילה בטרם פנו לביטוח לאומי יותר מאשר נפגעי עבודה, שכן הם נושאים עמם בדרך כלל "היסטורית נכות" ממושכת יותר. משתקמים שנפגעו מלידתם עבדו בשיעור גבוה יותר מהאחרים. נמנו עימם בעיקר מי שלקו בעיוורון או בחרשות.

הליקוי שממנו סובל אדם עם מוגבלות וחומרתו מתבטאים באחוזי הנכות שנקבעים לו. הנתונים מלמדים על שיעור עובדים גבוה יותר בקרב בעלי אחוזי נכות נמוכים.

**לוח 3: המשתקמים לפי השתלבות בעבודה ולפי מאפייני נכות, 2005-2006 (אחוזים)**

השתלבות בעבודה			סך הכול	מאפיין
לא ידוע	לא עובד	עובד		
סך הכול:				
2,806	4,639	3,583	11,120 <sup>1</sup>	מספרים
25.4	42.1	32.5	100.0	אחוזים
ענף:				
24.8	45.0	30.2	79.7	נכים כלליים
27.9	30.5	41.5	20.3	נפגעי עבודה
ליקוי:				
19.7	30.5	49.8	3.8	ללא ליקוי
21.8	48.4	29.8	35.5	נפשי, שכלי*
28.1	42.2	29.7	14.9	מחלות פנימיות/שיתוקים
27.2	43.2	29.6	10.7	מחלות אחרות
29.2	36.4	34.4	27.7	גפיים/עמוד שדרה
24.6	35.2	38.2	7.2	אחר <sup>2</sup>
אחוזי נכות רפואית:				
32.4	31.0	36.6	11.8	עד 19% <sup>3</sup>
27.7	36.0	36.4	25.6	39-20
24.1	44.0	31.9	40.4	59-40
22.5	47.5	30.0	12.6	79-60
20.1	56.4	23.5	9.6	100-80
גורם לליקוי:				
20.9	39.1	40.0	11.2	מום מלידה
20.8	45.7	33.5	6.2	מחלה בילדות
20.1	45.5	28.4	57.2	מחלה אחרת
28.9	34.6	36.5	20.2	תאונה
19.7	30.6	49.8	5.2	אחר

<sup>1</sup> אין מידע על 92 משתקמים.

<sup>2</sup> ליקוי בראייה או בשמיעה.

<sup>3</sup> נפגעי עבודה.

\* הנתון כולל בעלי ליקוי נפשי או בעלי ליקוי שכלי. בשל סיבה טכנית הנעוצה באופן שלפת הנתונים, לא ניתן להפריד ביניהם. יצוין שמרביתם היו בעלי ליקוי נפשי.



## רקע תעסוקתי בעת הפנייה לשיקום

מלוח 4 עולה כצפוי, בדומה לתקופה הקודמת, שרוב המשתקמים מקרב מי שעבדו בעת שפנו לשיקום (13%) המשיכו בכך גם בסיום/הפסקת הטיפול השיקומי (כשני שלישים). אלה פנו לשיקום למיזוי זכויות כספיות להן היו זכאים על פי החוק. היו אלה בעיקר נפגעי עבודה.

עוד יודגש כי מי שעבדו במשרה מלאה בעת שפנו לשיקום למיזוי זכויות כספיות היו בעלי סיכויים גדולים יותר לעבוד גם בסיום/הפסקת הטיפול ממי שעבדו בהיקף חלקי (78% לעומת 61%).

לעומת זאת מי שנמצאו מחוץ למעגל העבודה זה מכבר, דהיינו מי שלא עבדו ב-7 השנים שקדמו לפנייתם לשיקום, השתלבו בעבודה בשיעור הנמוך ביותר (22%). הם אכן היוו את הגרעין הקשה בקרב האוכלוסייה שעברה תהליך לשיקום תעסוקתי.

ככלל, משתקמים שהביעו עמדה חיובית באשר לנכונותם להשתלב בעבודה עבדו כצפוי בשיעור גבוה יותר (כמעט כפליים) מאלה ששללו אפשרות זאת (30% לעומת 16%).

### לוח 4: המשתקמים לפי השתלבות בעבודה ולפי מאפייני עבודה בעת הפנייה לשיקום, 2006-2005 (אחוזים)

השתלבות בעבודה			סך הכול	מאפיין
לא ידוע	לא עובד	עובד		
				סך הכול:
2,806	4,639	3,583	<sup>1</sup> 11,120	מספרים
25.4	42.1	32.5	100.0	אחוזים
				עבודה בעת הפניה:
16.0	15.3	68.7	12.8	כן
26.3	46.1	27.6	87.2	לא
				עבודה ב-7 השנים האחרונות:
25.6	37.6	36.8	73.6	כן
23.2	54.5	22.3	26.4	לא
				היקף משרה:
12.4	9.5	78.1	45.4	מלא
19.1	19.8	61.1	54.6	חלקי
				נכונות לעבוד:
25.3	44.5	30.2	54.4	כן
28.5	55.5	16.0	8.8	לא
25.8	49.2	25.0	23.6	זמנית-לא
16.1	15.1	68.8	13.2	לא ידוע

<sup>1</sup> אין מידע על 92 משתקמים.

## השתתפות בתוכניות לשיקום תעסוקתי

בהתאם למדיניות השיקום בביטוח לאומי, הטיפול השיקומי נועד אם כן בעיקר להכין את המשתקמים לעבודה בשוק הפתוח במסגרת נורמטיבית או במסגרת בידולית כמוגדר לעיל.

מנתוני לוח 5 ניתן ללמוד ששיעור העובדים בקרב מי שעברו הכשרה מקצועית או סיוע בהשמה היה דומה. תוכנית השמה יכולה להינתן בסיוע של תהליך הכשרה מקצועית או כתוכנית שיקום בפני עצמה.

המופנים לשיקום במסגרת בידולית משתתפים לעיתים בתוכנית מקדימה להכשרה מקצועית ("טרום הכשרה"). תוכנית מקדימה זו כוללת השלמת השכלה או רכישת הרגלי עבודה במרכזי שיקום לקראת הכשרה מקצועית. לא ייפלא איפוא כי שיעור העובדים ביניהם היה הקטן ביותר (37%).

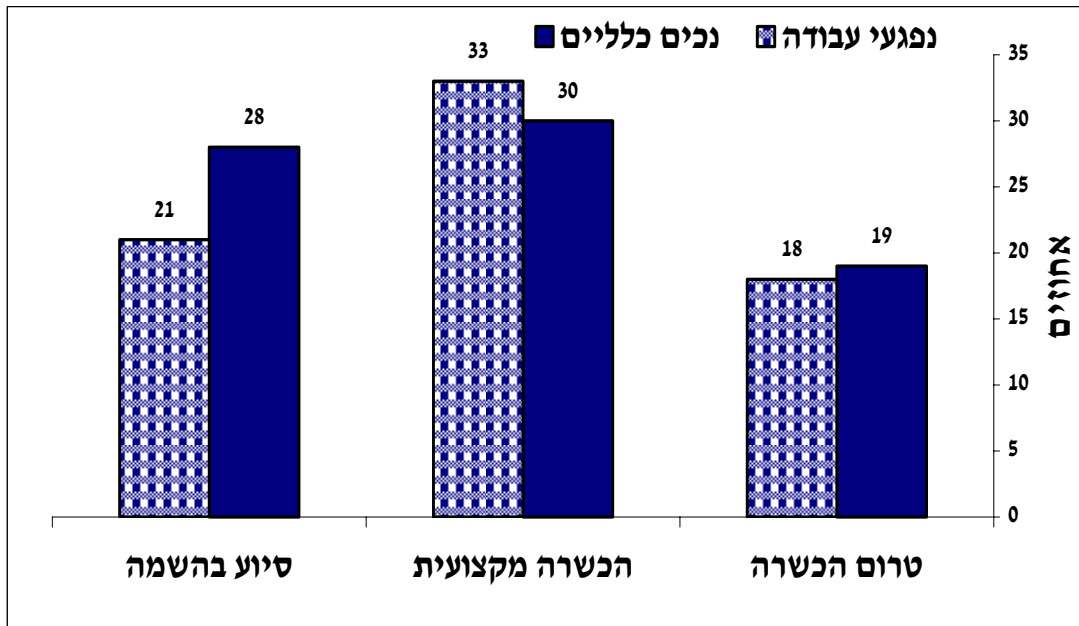
**לוח 5: המשתקמים לפי השתלבות בעבודה ולפי תוכנית שיקום עיקרית<sup>1</sup>, 2005-2006 (אחוזים)<sup>2</sup>**

השתלבות בעבודה			סך הכול <sup>3</sup>	תוכנית שיקום עיקרית
לא ידוע	לא עובד	עובד		
24.3	40.8	34.9	16,166 <sup>3</sup>	סך הכול
20.4	42.3	37.2	19.0	טרום הכשרה
19.8	32.8	47.5	30.0	הכשרה מקצועית <sup>4</sup>
17.1	36.0	46.9	26.8	סיוע בהשמה

<sup>1</sup> תוכניות שנועדו לשלב את המשתקמים בעבודה בשוק הפתוח.  
<sup>2</sup> האחוזים אינם מסתכמים ב-100 אחוז שכן נכללו בהם רק תוכניות שיקום עיקריות.  
<sup>3</sup> מתיחס למספר תוכניות. יתכן שמשקלם ימצא ביותר מתוכנית אחת.  
<sup>4</sup> ביניהם קורס מקצועי, השכלה גבוהה וכו'.

מתרשים 1 ניתן ללמוד שההבדלים בין נכים כלליים לבין נפגעי עבודה מבחינת השתתפותם בתוכניות השיקום היו קטנים, למעט בנוגע לתוכנית סיוע בהשמה. מטבע הדברים נכים כלליים, שחלקם לא עבדו מעולם (הם פנו לשיקום עם הגיעם לגיל המזכה – 18) נדרשו יותר לסיוע זה מאשר נפגעי עבודה שבאו כהגדרתם מעולם העבודה.

תרשים 1: המשתקמים לפי תוכניות שיקום וענף, 2005-2006 (אחוזים)



## הוצאות נלוות לשיקום

הזכאות להוצאות נלוות לתוכנית שיקום קשורה למאפייני תוכניות השיקום בהן השתתפו המשתקמים, בהיקפן, מקום ביצוען, סוג התוכנית וגובה קצבת הנכות לה הם זכאים. כמו כן הזכאות קשורה למאפייני המשתקמים (כמפורט לעיל בהגדרות של הוצאות נלוות לתוכנית שיקום).

בשנים 2005 ו-2006 ההוצאה לשיקום מקצועי הסתכמה ב-152 מיליון ש"ח. מלוח 6 עולה כי ההוצאה הנלוות הגבוהה ביותר הייתה בעבור שכר לימוד (כולל שיעורי עזר ושירותי תמיכה). היא היוותה 61% מכלל עלויות השיקום, בדומה לתקופה הקודמת. חלקם היחסי של הנכים הכלליים שזכו למימון שכר הלימוד היה גדול מזה של נפגעי עבודה, הוא היווה 66% מסך ההוצאות עבורם לעומת 37%, בהתאמה.

לוח 6: הוצאות נלוות לשיקום לפי סוג ההוצאה ולפי ענף, 2006 (מיליוני ₪)

סוג ההוצאה						סך כל ההוצאות	ענף
הוצאות אחרות	שכר דירה	מכשירים/ספרים	שכר לימוד	נסיעות	דמי שיקום		
0.7	2.6	4.9	91.9	11.1	40.1	151.7	סך הכול
0.6	2.6	4.7	82.0	9.6	25.1	124.5	נכות כללית
0.1	-	0.2	9.9	1.5	15.0	27.2	נפגעי עבודה

### המאפיינים הקשורים בהוצאות הנלוות לתוכנית שיקום

מאחר שדמי השיקום המשולמים לנפגעי עבודה נגזרים מגובה הקצבה וזו מתבססת על השכר שהם קיבלו – לא מפתיע שדמי שיקום היוו כרבע מההוצאות הנלוות לשיקום. אלה ניתנו בעיקר לנפגעי גפיים או עמוד השדרה (ראו לוח 7). לעומת זאת הקצבה לנכה כללי היא קבועה. יצוין שנכים בעלי ליקוי נפשי או שכלי כמו גם בעלי ליקוי בראייה בדרך כלל מקבלים קצבה מלאה ולכן רק מיעוטם (9%) היו זכאים לדמי שיקום (ראו שם).

ההוצאה בעבור נסיעות (כולל מימון נסיעות מיוחדות) היוו 7% מסך ההוצאות הנלוות לתוכנית שיקום. הן שולמו בעיקר (12%) למי שלקו במחלות ממאירות ו/או מתקדמות (כגון ניוון שרירים, טרשת נפוצה וכו') (מיליון ₪ מתוך 8 מיליון ₪).

בקרוב מי שלקו בראייה/עיוורון בלט המשקל הגדול יחסית של ההוצאה בעבור מכשירים/ספרים. סעיף זה היווה כרבע מסך ההוצאות שנלוו לשיקום (ראו שם). מדובר במימון מחשבים וציוד יקר הנחוצים לאנשים עיוורים ולבעלי ליקויי ראייה והמותאמים להם כדי שיוכלו ללמוד ולעבוד.

מעל לכול בלט חלקה הגדול יחסית של ההוצאה בעבור שכר הלימוד לבעלי ליקוי נפשי או שכלי – כ-80% מההוצאות עבורם הוקצו למימון הכשרה מקצועית (31 מיליון ₪ מתוך 40 מיליון ₪). הם נזקקו יותר מהאחרים לחונכים. כמו כן לימודיהם היו ממושכים יותר ויקרים שכן הם היו כרוכים בהוצאות נלוות נוספות.

**לוח 7: הוצאות נלוות לשיקום פי סוג ההוצאה ולפי סוג ליקוי, 2006 (מיליוני ₪)**

סוג ההוצאה						סך כל ההוצאות	סוג ליקוי
הוצאות אחרות	שכר דירה	מכשירים/ספרים	שכר לימוד	נסיעות	דמי שיקום		
0.7	2.6	4.9	91.9	11.1	40.1	151.7	סך הכול
-	-	-	0.3	-	0.2	0.7	ללא ליקוי
-	0.4	0.3	31.0	2.3	5.2	39.6	נפשי, פיגור שכלי
0.1	0.3	0.2	5.3	0.8	1.4	8.2	מחלות ממאירות
0.2	0.5	0.9	22.2	2.2	7.3	47.4	גפיים/עמוד שדרה
0.1	0.6	0.5	15.0	2.2	7.3	25.5	מחלות פנימיות
-	0.1	0.1	4.8	0.5	2.0	7.6	לב ולחץ דם
0.1	0.5	2.3	4.3	0.3	1.6	11.4	ראייה/עיוורון
0.1	0.3	0.6	8.6	0.9	2.7	13.2	שמיעה/ואוזניים

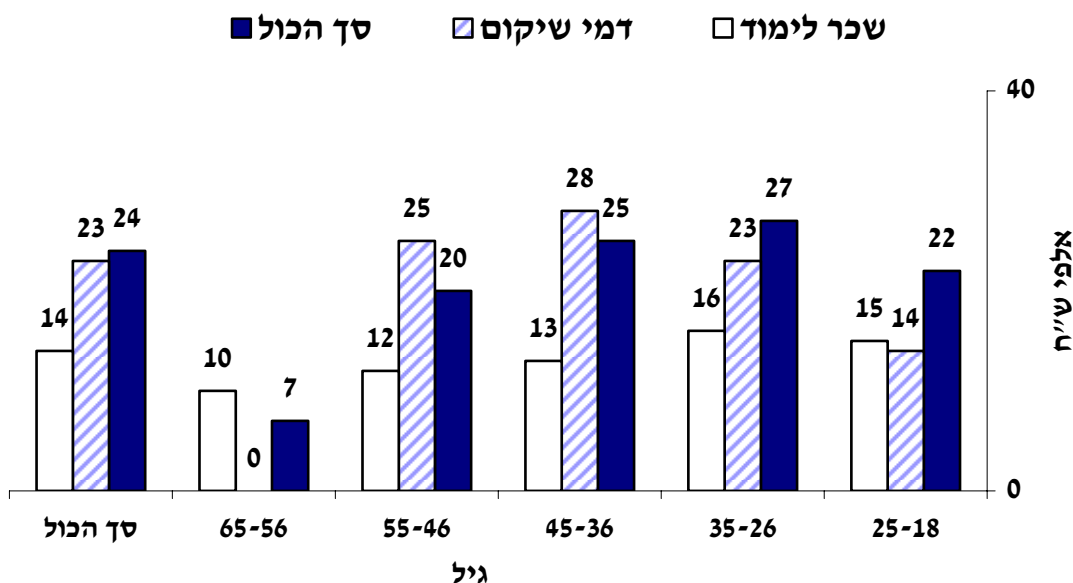
מלוח 8 ניתן ללמוד שההבדלים בין גברים לנשים בהוצאות הנלוות לשיקום היו קטנים, אם בכלל, חוץ מדמי שיקום שניתנו לגברים יותר מאשר לנשים וזאת משום שכאמור נמנו עימם בעיקר נפגעי עבודה. כזכור נפגעי עבודה קיבלו בממוצע דמי שיקום גבוהים יותר מנכים כלליים.

לוח 8: הוצאות נלוות לפי סוג ההוצאה ולפי מאפיינים דמוגרפיים, 2006 (מיליוני ש"ח ואחוזים)

סוג ההוצאה						סך כל ההוצאות	מאפיין דמוגרפי
הוצאות אחרות	שכר דירה	מכשירים/ ספרים	שכר לימוד	נסיעות	דמי שיקום		
							סך הכול:
0.7	2.6	4.9	91.9	11.1	40.1	151.7	מספרים
0.5	1.7	3.2	60.6	7.3	26.5	100.0	אחוזים
							מין:
0.3	1.3	2.5	55.0	6.3	27.3	93.0	גברים
0.4	1.2	2.4	34.9	4.9	12.9	58.7	נשים
							גיל:
0.1	1.0	0.8	24.7	2.9	5.5	35.0	25-18
0.3	1.4	1.9	27.3	3.9	9.8	45.1	35-26
0.1	-	1.1	19.1	2.4	13.4	36.6	45-36
-	-	1.1	19.1	1.8	11.1	32.3	55-46
-	-	0.1	1.1	-	0.4	1.6	65-56

מניתוח של ההוצאות הנלוות לשיקום המשתקמים לפי גילם עולה כי גובה שכר הלימוד הממוצע ששולם בעבורם הלך ופחת עם העלייה בגילם, מ-16,000 ₪ בקרב בני 35-26 ל-10,000 ₪ בקרב המבוגרים ביותר (בני 65-56). צעירים (בני 35-26) השתתפו בתוכניות להכשרה מקצועית לסוגיה יותר מאשר מבוגרים (ראו תרשים 2). הללו השתתפו בתוכניות שיקום יקרות וממושכות יותר.

תרשים 2: המשתקמים לפי הוצאות ממוצעות נבחרות ולפי גיל, 2006 (אלפי ₪)



השוואה בין ההוצאה הממוצעת לשיקום של משתקם שהשתלב במעגל העבודה בסיום טיפול שיקומי לבין ההוצאה עבור מי שלא השתלב בעבודה העלתה שעלות השיקום הממוצעת של מי שעבד הייתה גדולה מזו של משתקם שלא עבד, 29 אלף ₪ לעומת 20 אלף ₪.

לסיכום, משקל ההוצאות הנלוות לשיקום והרכבן היו דומים, אם לא זהים, לתקופה הקודמת. אז כעתה, רוב ההוצאות הנלוות (כ-60%) היו בעבור שכר לימוד, דהיינו בעבור סוגים שונים של אבחון, השלמת השכלה, הכשרה מקצועית, השכלה גבוהה, השמה ושירותי תמיכה. וכך העלות הממוצעת של שיקום משתקם שהשתלב בעבודה בסיום הטיפול בו הייתה כאמור גבוהה מזו של ההוצאה למשתקם שלא עבד בסיום הטיפול בו.

## שינוי בקבלת קצבת נכות כללית בסיום תהליך השיקום המקצועי

השאלה אם חלה הפחתה במקבלי קצבת נכות כללית מקרב המשתקמים שקיבלו קצבה או בשיעור הקצבה לה היו זכאים, נבחנה בזיקה להשתלבותם בעבודה. הזכאות לקצבה נבחנה במועד פנייתם לשיקום, בסיום/הפסקת הטיפול השיקומי בשנים 2005-2006 ושנה לאחר מכן.

יצוין שהמשימה המרכזית של אגף השיקום היא לשלב אנשים עם מוגבלויות בעבודה ללא קשר לקצבת הנכות לה הם זכאים, ועל כן צמצום בקצבה או הפחתתה היא נלווית לתהליך השיקום אך לא מיעדו המרכזי. יישום עתידי של תקנות ועדת לרון<sup>1</sup> אך מחזקים תפיסה מקצועית זו.

התפלגות היקף הקצבה לה היו זכאים הנכים הכלליים מקרב המשתקמים הייתה דומה לזו של כלל הנכים הכלליים בתקופה המקבילה. מלוח 9 ניתן ללמוד כי שנה לאחר סיום/הפסקת השיקום גדל אחוז הנכים הכלליים שלא היו זכאים לקצבה בהשוואה לחלקם במועד שפנו לשיקום, מ-18% ל-25%, דהיינו לכ-1,000 נכים כלליים הקצבה הופסקה.

**לוח 9: נכים כלליים מקרב המשתקמים לפי מועד הזכאות לקצבה ולפי היקפה, 2005-2006 (מספרים ואחוזים)**

מועד הזכאות						היקף הקצבה
שנה לאחר סיום/ הפסקת טיפול שיקומי		בסיום/הפסקת טיפול שיקומי		בפנייה לטיפול שיקומי		
מספרים	אחוזים	מספרים	אחוזים	מספרים	אחוזים	
100.0	13,420	100.0	13,420	100.0	13,420	סך הכול
57.1	7,660	60.9	8,171	65.0	8,719	מלאה
17.7	2,380	17.2	2,306	17.0	2,287	חלקית
25.2	3,380	21.9	2,943	18.0	2,414	לא זכאי

בקרוב נכים כלליים שהשתלבו בעבודה (ראו לוח 10) אחוז הנכים שקצבתם הופחתה או הופסקה היה אומנם גדול יותר מאשר בקרב אלה שלא עבדו (19% לעומת 13%), אך ניתן היה לצפות שהפער ביניהם יהיה גדול יותר. כנראה שרמת השתכרותם של חלק מהנכים הכלליים הייתה נמוכה, כך שהם המשיכו לקבל קצבה, גם אם מופחתת.

<sup>1</sup> תקנות עתידיות של ועדת לרון יאפשרו ליותר אנשים עם מוגבלויות להשתלב בעבודה, עקב הרחבת טווח ההכנסות מעבודה שיזכו אותם בקצבה.



**לוח 10: נכים כלליים מקרב המשתקמים לפי השתלבות בעבודה ולפי שינוי<sup>1</sup> בזכאות לקצבה (מספרים ואחוזים) 2006-2005**

השתלבות בעבודה			סך הכול	שינוי בזכאות לקצבה
לא ידוע	לא עובד	עובד		
3,200	5,628	3,835	<sup>2</sup> 13,420	מספרים
25.3	44.4	30.3	100.0	אחוזים
18.1	13.2	19.2	17.7	הפחתה או הפסקה
81.9	86.8	80.8	82.3	ללא שינוי

<sup>1</sup> השינוי שחל ברמת הזכאות לקצבה ממועד הפנייה לשיקום עד לאחר שנה מסיום/הפסקת הטיפול.  
<sup>2</sup> לא ידוע מצב תעסוקה של 757 איש.

הסיכוי לעבוד קשור בין היתר להיצע מקומות העבודה. ככלל אפשרויות התעסוקה במרכז רבות יותר מאשר בפריפריה. מהלוח הבא ניתן ללמוד שבקרב אלה שעבדו במרכז שיעור ההפחתה בקצבה או הפסקתה היה גדול יותר מאשר בקרב מי שעבדו בפריפריה.

**לוח 11: נכים כלליים מקרב המשתקמים שהשתלבו בעבודה לפי אזור ושינוי בזכאות לקצבה (מספרים ואחוזים)**

אזור			סך הכול	שינוי בזכאות לקצבה
דרום	מרכז	צפון		
455	2,444	959	3,835	מספרים
24.7	34.8	23.4	30.3	אחוזים
26.0	40.2	28.3	17.7	הפחתה או הפסקה
24.5	33.6	22.5	82.3	ללא שינוי

כמו כן השינוי שחל בזכאות לקצבה היה קשור למאפייני נכות (ראו לוחות 12 ו-13). כך בקרב מי שחלו במחלות ממאירות ו/או מתקדמות, ניכרה הפחתה או הפסקה בקבלת קצבה יותר מאשר בקרב בעלי ליקויים אחרים. בייחוד היא ניכרה בהשוואה לבעלי ליקוי נפשי או שכלי (30% לעומת 9%, בהתאמה). למי שחלו במחלות ממאירות יש תקופות רמיסיה שבמהלכן יש להניח שהם חוזרים לעבודה ואי לכך הקצבה הזמנית שניתנה להם מופסקת או מופחתת.

**לוח 12: נכים כלליים מקרב המשתקמים לפי סוג ליקוי עיקרי ולפי שינוי<sup>1</sup> בזכאות לקצבה, 2006-2005 (אחוזים)**

סוג ליקוי עיקרי					סך הכול	שינוי בזכאות לקצבה
ליקויים פיסיים אחרים <sup>3</sup>	מחלות פנימיות ושיתוקים <sup>2</sup>	גפיים/ שדרה	מחלות ממאירות ו/או מתקדמות	נפשי/ שכלי		
11.9	27.2	18.4	6.8	34.8	100.0	סך הכול
16.1	21.2	19.3	29.8	9.2	17.7	הפחתה או הפסקה
83.9	79.5	80.8	70.2	90.8	82.3	ללא שינוי

<sup>1</sup> השינוי שחל ברמת הזכאות לקצבה ממועד הפנייה לשיקום עד לאחר שנה מסיום/הפסקת הטיפול.  
<sup>2</sup> כולל לב ולחץ דם.  
<sup>3</sup> כולל בעיות בראייה, עיניים, עיוורון, שמיעה ואוזניים.

כמו כן נמצא שאחוז הנכים שקצבתם הופסקה או הופחתה פחת ככל שאחוז הנכות הרפואית שנקבע להם היה גבוה יותר, מ-20% בקרב בעלי האחוזים הנמוכים ל-9% בין בעלי אחוזי נכות מרביים. כצפוי נכים קשים הוסיפו לקבל קצבה שנה לאחר שסיימו טיפול שיקומי יותר מנכים שמצבם באופן יחסי היה קל.

**לוח 13: נכים כלליים מקרב המשתקמים לפי אחוזי נכות רפואית בזמן הפנייה לשיקום ולפי שינוי<sup>1</sup> בזכאות לקצבה, 2006-2005 (אחוזים)**

אחוזי נכות רפואית				סך הכול	שינוי בזכאות לקצבה
100-80	79-60	59-40	39-20		
13.1	20.8	54.4	9.5	100.0	סך הכול
9.4	16.6	16.1	20.0	17.7	הפחתה או הפסקה
90.6	83.4	83.9	80.0	82.3	ללא שינוי

<sup>1</sup> השינוי שחל ברמת הזכאות לקצבה ממועד הפנייה לשיקום עד לאחר שנה מסיום/הפסקת הטיפול.

יצוין שלא נמצאו הבדלים מובהקים בין גברים לנשים באשר לסיכויי ההפחתה בקצבה או להפסקתה שנה לאחר סיום/הפסקת הטיפול השיקומי, שכן ההבדל בשיעור השתלבותם בעבודה היה קטן.

לעומת זאת בקרב הצעירים יותר נמצא אחוז גבוה יותר של נכים כלליים שקצבתם הופסקה או הופחתה מאשר בין המבוגרים, 21% בקרב הצעירים ביותר (18-25) לעומת 7% בקרב המבוגרים ביותר (בני 61 ויותר). מן הסתם צעירים השתלבו בעבודה יותר מאשר מבוגרים. כאמור הפחתה בשיעור הזכאות לקצבה ניכרה, גם אם במעט, בקרב מי שעבדו יותר מאשר בקרב מי שלא עבדו.

**לוח 14: נכים כלליים מקרב המשתקמים לפי גיל ולפי שינוי<sup>1</sup> בזכאות לקצבה, 2006-2005 (אחוזים)**

סוג ליקוי עיקרי					סך הכול	שינוי בזכאות לקצבה
61 עד גיל פרישה	60-46	45-36	35-26	25-18		
1.0	23.0	22.7	26.9	23.6	100.0 <sup>2</sup>	סך הכול
7.2	12.9	14.0	15.2	21.3	17.7	הפחתה או הפסקה
92.8	87.1	86.0	84.8	78.4	82.3	ללא שינוי

<sup>1</sup> השינוי שחל ברמת הזכאות לקצבה ממועד הפנייה לשיקום עד לאחר שנה מסיום/הפסקת הטיפול.  
<sup>2</sup> ביניהם 3% בני פחות מ-18.

לסיכום, כחמישית מהנכים הכלליים הפסיקו לקבל קצבה או שקצבתם פחתה, בדומה לתקופה הקודמת. בקרב מי שעבדו במועד סיום/הפסקת הטיפול, אחוז האנשים עם הנכויות שקצבתם פחתה או הופסקה היה גבוה במקצת מאשר בקרב מי שלא עבדו, 19% לעומת 13%, בהתאמה.

## נפגעי איבה בטיפול השיקום

בנוסף על הטיפול השיקומי בנכים כלליים ובנפגעי עבודה (המשתקמים) השיקום בביטוח לאומי מטפל בנפגעי איבה.

### כללי

הטיפול בנפגעי פעולות איבה בביטוח לאומי מתבסס על "חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה – 1970", שאלה עיקריו:

1. הזכאות לתגמולים ולשאר הזכויות חלה על אזרח או תושב ישראל שנפגע בארץ או מחוצה לה ועל אזרח חוץ שנפגע בשטח מדינת ישראל או בישי"ע, לרבות על עובדים זרים ותיירים (גם אם הם שוהים בארץ שלא כחוק ובתנאי שנכנסו לארץ כחוק).
2. נדרשת הכרה של גוף שממנה שר הבטחון ("הרשות המאשרת") כי האירוע שממנו נפגע הפונה הוא בגדר פעולת איבה כהגדרתה בחוק.
3. ההטבות הניתנות לנפגעי פעולות איבה זהות לאלה המוקנות לנכים ולמשפחות שכולות שבטיפול משרד הביטחון.
4. נפגעי איבה ומשפחות הנספים זכאים לתגמולים, שיקום, מענקים ולהטבות, הניתנים כפיצוי **וללא התניה** במשאביהם האישיים.

הטיפול בנפגעי איבה שונה במהותו מהטיפול באנשים עם מוגבלויות אחרות ומהטיפול באלמנות/אלמנים.

1. מטבע הדברים הטיפול הוא מיידי, דהיינו אגף השיקום יוזם את הפנייה לנפגע איבה בדרך כלל בתוך כיממה לאחר הפגיעה.
2. עובדי השיקום עורכים במהלך הטיפול ביקורים בבתי חולים ובבתי המשפחות השכולות ועומדים לרשות נפגעי איבה במתן ייעוץ, הדרכה והכוונה בכל בעיה הכרוכה בשיקום הנפשי, החברתי, המשפחתי ובדרכי מימוש של הזכויות והשירותים השונים.
3. הטיפול הניתן על ידי עובדי השיקום הוא כוללני ורב תחומי: מחיה, תעסוקה, דיור, רכב, תמיכה נפשית (פרטנית וקבוצתית) ולימודים. ובמקרה הצורך הם מקבלים מידע משירותי הקהילה.
4. הטיפול שניתן לנפגעי איבה מאופיין במחויבות לכול משפחת החלל (אלמן/ה, הורים, ילדים ואחים).
5. הטיפול בנפגע איבה ניתן בעיקרון במהלך כל החיים.

נפגעי איבה שונים באפיוניהם הדמוגרפיים מאנשים עם מוגבלויות אחרות המטופלים על ידי השיקום בביטוח לאומי.

## איפיונים דמוגרפיים

הנתונים שלהלן נוגעים ל-1,743 נפגעי איבה ומשפחותיהם שטופלו בידי השיקום בביטוח לאומי בשנים 2005-2006. כמחצית מנפגעי איבה נפגעו בעצמם; 8% התאלמנו; 15% היו הורים שכולים ובשיעור דומה היו יתומים; 8% היו אחים/אחיות שכולים של נספי הטרור. השאר (4%) היו קרובים אחרים של נפגעי איבה.

כמחצית מנפגעי איבה היו נשים, בדומה לחלקן באוכלוסייה הכללית. נפגעי איבה זכאים לשירותי שיקום ללא הגבלת גיל, בשונה מתנאי הזכאות של אנשים עם מוגבלויות אחרות. כך נמצא שמעט פחות משליש מנפגעי איבה היו בני פחות מ-18 או בני יותר מ-65 שנה. כשני שלישים היו בטווח גיל העבודה.

יותר ממחצית נפגעי איבה היו נשואים (מקרב בני 18 ומעלה), כרבע היו רווקים והיתר – פרודים או גרושים.

ל-57% מנפגעי איבה היתה השכלה תיכונית (עיונית או מקצועית), ל-24% היתה השכלה על תיכונית ביניהם, ל-17% השכלה אקדמית. בין נפגעי איבה היו יותר אקדמאים מאשר בין המשתקמים, כנראה בשל הימצאותם של עולים חדשים ביניהם. רמת השכלתם של אלה גבוהה מזו של האוכלוסייה הוותיקה. מענין לציין את חלקם הגדול של עולים חדשים בקרב נפגעי איבה, למעלה משיעורם באוכלוסייה הכללית, כשליש לעומת כחמישית. כנראה שאלה משתמשים יותר בתחבורה ציבורית ונוהגים לערוך קניות בשווקים, בין המקומות המועדים יותר לפיגועי טרור.

השוני בתכונות הדמוגרפיות בין נפגעי איבה לבעלי מוגבלויות האחרות מחייב אם כן את אגף השיקום בביטוח לאומי לטפל בהם באופן שונה.

## טיפול קבוצתי בנפגעי איבה ומימון הטבות ושירותים

הטיפול בנפגעי איבה באגף שיקום בביטוח לאומי הוא פרטני, קבוצתי וגם מערכתית-קהילתי. כמו כן הוא כרוך במימון של שירותים ומימוש זכויות כספיות שונות.

**טיפול קבוצתי** – הטיפול בנפגעי איבה מתבסס על גישת ההתערבות הקבוצתית והקהילתית. מלוח 15 המציג נתונים מינהליים של אגף השיקום על פעילותו בתחום הטיפול בנפגעי איבה עולה כי בשנת 2005 פעלו כ-20 קבוצות שבהן השתתפו כ-300 נפגעי איבה ומשפחותיהם. מרבית הקבוצות (12) יועדו להורים שכולים. חלקם בקרב נפגעי איבה כזכור היה נמוך למדי – 15%. חלקם של הנכים בקרב נפגעי איבה שנפגעו בפעולות איבה היה גדול בעוד שמספר הקבוצות שהופעלו בעבורם היה קטן. יש לשער שפגיעתם הפיסית-נפשית מנעה מהם מלהשתתף בקבוצות, או שהקבוצות שהופעלו לא התאימו לצורכיהם הייחודיים.

**לוח 15: מספר הקבוצות שהופעלו בעבור נפגעי איבה באגף השיקום בשנת 2005 לפי אוכלוסיית היעד וסניפים (מספרים)**

אוכלוסיית היעד	מספר הקבוצות	סניפים
אלמנות/אלמנים	3	ראשון לציון, כפר סבא, עפולה
הורים שכולים	10	ירושלים, חיפה, ת"א, עפולה, קריות, חדרה
אמהות שכולות מהמגזר החרדי	2	ירושלים, בני ברק
נפגעי איבה עם נכויות	2	ראשון לציון, חדרה
יתומים	1	ירושלים
יתומים ואחים שכולים	3	כפר סבא, חיפה, אשקלון

**מימון כספי** – נועד לסייע לנפגעי איבה לקיום אורח חיים תקין, כגון לרכוש רכב, לפתור בעיות מגורים וכן לממן טיפול פסיכולוגי והוצאות אחרות כתשלום טלפון, הוצאות אשפוז, עזרה בבית ובית אבות. כמו כן המימון הכספי כולל מתן מענקים שונים.

מלוח 16 עולה כי ההוצאה לשיקום עבור נפגעי איבה בשנים 2005-2006 הסתכמה ב-32 מיליון ש"ח. הסכום היווה כעשירית מסך התשלומים הנלווים לשיקום המשתקמים (נכים כלליים ונפגעי עבודה) וזאת בדומה לחלקם בכלל המשתקמים. סעיף "ההוצאות האחרות" היה הגדול ביותר – הוא היווה כמחצית מסך התשלומים ששולמו בעבור נפגעי איבה. הוא כלל תשלומים מסוג אלה שפורטו לעיל. שכר לימוד, דהיינו מימון הכשרה מקצועית לסוגיה, היווה כשליש מסך התשלומים בעבורם. כצפוי שאלת ההשתלבות במעגל העבודה היא רלוונטית בעיקר עבור מי שהיו בגיל עבודה.

**לוח 16: הוצאות נלוות לשיקום לפי סוג ההוצאה ולפי גיל, 2005-2006 (מיליוני ש"ח)**

גיל	סך הכול	סוג ההוצאה			
		דמי שיקום	נסיעות	שכר דירה	שכר לימוד
סך הכול	32.5	3.6	0.7	0.9	11.7
17-0	2.2	-	0.1	-	0.8
25-18	3.2	0.6	0.2	-	1.3
35-26	11.0	2.6	0.1	0.3	4.6
45-36	6.2	0.4	0.1	0.1	2.7
55-46	7.4	-	0.1	0.3	2.0
65-56	2.5	-	-	0.1	0.2
+65	0.2	-	-	-	-

מלוח 17 עולה כי המבוטחים, כלומר מי שנפגעו בעצמם, קיבלו כמחצית מסך ההוצאות הנלוות לשיקומם (הם היוו כזכור כמחצית מנפגעי איבה). רוב ההוצאה עבורם היתה כרוכה במימון הוצאות המוגדרות "הוצאות אחרות" הכוללות בין היתר תשלומים, בעת ההתערבות הראשונית, כמימון אישפוז ותרופות. בנוסף לזאת נכללו בהם הוצאות ריפוי המכוסות שלא במסגרת תהליך שיקומם.

**לוח 17: הוצאות נלוות לשיקום לפי סוג ההוצאה ולפי קרבה לנפגע איבה, 2005-2006 (מיליוני ש"ח)**

סוג ההוצאה					סך הכול	קרבה לנפגע איבה
הוצאות אחרות	שכר לימוד	שכר דירה	נסיעות	דמי שיקום		
15.1	11.7	0.8	0.7	3.6	32.5	סך הכול
9.1	4.5	0.3	0.7	1.3	16.1	המבוטח
1.5	1.0	0.2	0.6	-	2.7	אלמן
1.3	0.3	0.2	-	-	1.9	הורים שכולים
0.4	3.7	-	-	2.3	6.8	יתומים <sup>1</sup>
0.3	1.6	-	-	-	2.0	אחים שכולים
2.2	0.6	-	0.1	-	3.0	אחרים

<sup>1</sup> אלה זכאים למימון לימודים גבוהים ללא קשר להליך השיקום.

בסך הכול ייחודו של הטיפול בנפגעי איבה שהוא מספק מענה כוללני לצורכיהם ולאן דוקא בזיקה לתחום התעסוקה.

## אלמנות בטיפול השיקום

אלמנות שאירים ואלמנות נפגעי עבודה זכאיות לשירותי שיקום מקצועי, בדומה לשיקום הניתן לאנשים עם נכויות. בשנים 2005-2006 פנו לשיקום 1,624 אלמנות כבתקופה הקודמת. אגף השיקום נוקט בפעולות שונות לדוגמה יישוג (REACHING OUT) לשם הרחבה של מעגל מקבלות שירותי השיקום. האלמנות שפנו לשיקום היו כ-40% מכלל האלמנות שהחלו לקבל קצבת שאירים או תלויים בתקופה זו. מטבע הדברים הן שונות במאפייניהן הדמוגרפיים וברקע התעסוקה שלהן מאנשים עם מוגבלויות.

### מאפייני האלמנות

מאפיינים דמוגרפיים – הרוב המכריע היו אלמנות ורק 12% – אלמנים. יותר מ-3/4 מהאלמנות היו בנות 36-65. היתר היו צעירות יותר. יחידות היו מבוגרות יותר. בממוצע, הן היו בנות 46 שנה. מרביתן (כשני שלישים) היו ילידות הארץ, וכחמישית עלו לארץ מתחילת שנות ה-90 ואילך, בעיקר ממזרח אירופה.

לכ-2/3 מהאלמנות יש השכלה תיכונית (עיונית או מקצועית) מלאה או חלקית. לכרבע מהן – השכלה על תיכונית (לכמחצית מתוכן השכלה אקדמית). עוד יצוין ש-16% מהאלמנות למדו 8 שנות לימוד בלבד, כשהממוצע עומד על 11 שנות לימוד. 5% מהאלמנות למדו בעת שפנו לשיקום.

בסך הכול הפרופיל הדמוגרפי של האלמנות בתקופה הנדונה היה דומה לזה של האלמנות מהתקופה הקודמת.

רקע תעסוקתי בעת הפנייה לשיקום – כ-40% מהאלמנות עבדו בעת שפנו לשיקום. רובן המכריע עבדו כשכירות וכ-2/3 מתוכן הועסקו במשרה מלאה. השוואה לשיעור הנשים שהשתתפו בכוח העבודה באוכלוסייה הכללית בשנת 2006<sup>1</sup> העלתה כי שיעורן (מבנות 25-54) היה כפול (70%). האלמנות עסקו במקצועות שונים מענף הפקידות (כרבע מהן) ואחוז נמוך יותר (13%) עבדו בהוראה. שאר האלמנות עבדו בספרות, מלצרות ובשירותים אישיים אחרים.

כ-60% מהאלמנות לא עבדו בעת הפנייה למחלקת השיקום. מתוכן, כשליש שהו מחוץ למעגל העבודה לפרק זמן של עד שנתיים. השאר לא עבדו אף פעם ובעיקר האלמנות הצעירות שביניהן. כ-2/3 מהאלמנות שלא עבדו בעת הפנייה לאגף שיקום הביעו נכונות להשתלב בעבודה. כרבע חיפשו עבודה באמצעות שירותי השמה או באמצעות פנייה למקומות עבודה פוטנציאליים.

<sup>1</sup> מקור: שנתון סטטיסטי לממשלה (2006)



מיעוטן לא היו מעוניינות לעבוד, זמנית, מחמת מצב בריאותן הלקוי או משום שלמדו. בשה"כ לכ- 3/4 מתוכן היה רקע תעסוקתי כלשהו ב-7 השנים שקדמו לפנייתן לקבלת טיפול שיקומי.

### השתלבות בעבודה בסיום/הפסקת הטיפול השיקומי

הטיפול השיקומי במרבית האלמנות נועד להכין לעבודה בשוק החופשי. מלוח 18 עולה כי מבין אלה שלא עבדו בעת שפנו לשיקום (60%), למעלה משליש השתלבו בעבודה בסיום/הפסקת הטיפול. תוכנית הטיפול ארכה בממוצע כשנתיים. בסך הכול כשני שלישים מקרב האלמנות שעבדו בעת הפנייה לשיקום המשיכו לעבוד בסיום הטיפול השיקומי.

**לוח 18: אלמנות לפי מצב עבודתן בסיום הטיפול השיקומי ובעת פנייתן לשיקום, 2006-2005 (מספרים ואחוזים)**

מצב עבודה בסיום הטיפול השיקומי			סך הכול		מצב עבודה בפנייה
לא ידוע	לא עובדות	עובדות	אחוזים	מספרים	
367	1,622	1,053	100.0	<sup>1</sup> 1,624	סך הכול
32.6	12.6	64.5	40.4	556	עובדות
67.4	87.4	35.5	59.6	819	לא עובדות

<sup>1</sup> מתוכן עבור 251 אלמנות אין מידע על מצב עבודתן בפנייה לשיקום.

### עלויות השיקום של האלמנות

ההוצאות לשיקום של האלמנות בשנים 2006-2005 הסתכמו בכ-24 מיליון ש"ח (ראו לוח 19). עיקר ההוצאה (כמחצית) היתה בעבור דמי מחיה ששולמו להן במהלך הכשרתן המקצועית ו/או במהלך תקופת האבחון שהן עברו. עבור שכר לימוד שולם מעט פחות משליש ההוצאה דהיינו, עבור הכשרה מקצועית על מסגרותיה השונות. 8% מסך ההוצאות הנלוות היוו נסיעות שמומנו להן במהלך שיקומן. עיקר המימון (כ-40%) היה בעבור אלמנות בנות 36-55, מן הסתם מימון של הכשרה מקצועית.

**לוח 19: אלמנות לפי סוג ההוצאה הנלוות לשיקום ולפי גיל, 2006-2005 (מיליוני ש"ח) <sup>1</sup>**

סוג ההוצאה						סך הכול	גיל
הוצאות אחרות	מכשירים ואביזרי עזר	שכר לימוד	שכר דירה	נסיעות	דמי מחיה		
0.4	0.3	9.8	-	1.8	11.5	23.9	סך הכול
-	-	0.1	-	-	0.1	0.3	25-18
-	-	1.6	-	0.3	1.9	4.0	35-26
0.1	0.1	3.3	-	0.8	4.9	9.0	45-36
0.3	0.2	4.9	-	0.7	4.6	10.6	55-46

<sup>1</sup> הסכומים מעוגלים ועל כן לא תמיד מסתכמים לסך הכול.

## סיכום

אנשים עם מוגבלויות ואלמנות בישראל, חוץ מאלה המטופלים בידי משרד הביטחון, זכאים על פי חוק הביטוח הלאומי לטיפול שיקומי-תעסוקתי מעובדי השיקום, בעיקר כדי לשלבם בעבודה ההולמת את יכולתם התפקודית והמקצועית. חלקם זכאי גם למימון הוצאות הנלוות לתכנית שיקומם. חלק מהנכים הכלליים מקרב המשתקמים זכאים לקצבת נכות מלאה או חלקית בהתאם למידת כושרם להשתכר.

ממצאי הסקר מתמקדים בזיהוי המאפיינים שתורמו לסיכויים של אנשים עם מוגבלויות להשתלב במעגל העבודה ומעל לכול בבחינה של שיעור המשתקמים (נכים כלליים ונפגעי עבודה) שהשתלבו במעגל העבודה, בעיקר בשוק הפתוח. למעלה משליש מהמשתקמים שקיבלו שיקום מקצועי אכן שולבו בעבודה בסיום הטיפול בהם. המשתנים שניבאו את השתלבותם בעבודה היו בעיקר תוכניות השיקום שעברו, בעוד למשתנים הדמוגרפיים היתה השפעה קטנה, למעט השפעת משתנה ההשכלה. סיכויי ההשתלבות בעבודה של בעלי השכלה אקדמית גבוהים בהשוואה לבעלי השכלה נמוכה מכך. יש אם כן לעודד אנשים עם מוגבלויות בעלי פוטנציאל לרכוש השכלה גבוהה ו/או לרכוש הכשרה מקצועית הרלוונטית להרכב העיסוקים המאפיין את שוק העבודה הנוכחי.

כחמישית מהנכים הכלליים הפסיקו לקבל קצבה או שקצבתם הופחתה במועד שסיימו את הטיפול השיקומי. יצויין שלהפחתה במספר מקבלי הקצבה ולצמצום בהיקף הקצבאות יש משמעות כלכלית ואישית המתבטאת בחיסכון בהוצאה הציבורית עבור קצבאות ובתרומה לדימויו העצמי של אדם עם מוגבלות כאדם יצרני המתפקד על פי נורמות המקובלות בחברה.

אנשים עם מוגבלויות ואלמנות זכאים בנוסף לטיפול השיקומי, גם למימון הוצאות הנלוות לתוכנית שיקומם כגון דמי שיקום/מחיה, שכר לימוד, מימון מכשירים ואביזרי עזר למטרת עבודה ולימודים, שכר דירה, נסיעות ולהוצאות אחרות. במהלך 2006 ההוצאות לטיפול במשתקמים הסתכמה ב-152 מיליון ש"ח. ההוצאה הגדולה ביותר היתה עבור שכר לימוד כ-60% מסך ההוצאות הנלוות לשיקום. אין תימה בכך, שהרי שכר לימוד כולל מימון של מסגרות להכשרה מקצועית לסוגיה, לרבות מימון של לימודים ממושכים כלימודים אקדמאיים.

אגף השיקום בביטוח לאומי מטפל גם בנפגעי איבה ובמשפחות שכולות. הטיפול בהם שונה במהותו מהטיפול בבעלי נכויות אחרות, והוא כולל לרוב התערבויות טיפוליות בשלשה רבדים (פרטני, קבוצתי וקהילתי) וכן מימוש של הטבות ומימון שירותים שונים. הסיוע הכספי לנפגעי איבה ניתן כפיצוי וללא התניה במשאביהם האישיים. מדיניות זו מבטאת את הסולידריות והמחויבות של החברה כלפי אוכלוסייה אזרחית שנפגעה פיזית ונפשית כתוצאה מפעילות טרור. שיעור נפגעי איבה ביו השנים 2005-2006 פחת בהשוואה לתקופה הקודמת, כך שהיקף ההוצאות הנלוות לשיקומם פחת בהתאמה, והוא שיקף את גודלם היחסי.

הטיפול השיקומי באוכלוסיית האלמנות דומה לזה הניתן לאנשים עם מוגבלויות – הן מקבלות הכשרה לעבודה בשוק הפתוח, אך הן שונות במאפייניהן הדמוגרפיים מהמשתקמים (מנכים כלליים ונפגעי עבודה) ומנפגעי איבה וכן הן שונות בשיעור השתלבותן בעבודה. שיעור גדול מתוכן משתלב בעבודה בשוק הפתוח.



**NATIONAL INSURANCE INSTITUTE**  
**Research and Planning Administration**

**Rehabilitation of  
People with Disabilities and Widows  
2005-2006**

by  
**Lea Inbar**

**Jerusalem, January 2008**



## **Abstract**

1. In 2005-2006 (the survey period), 8,844 general disabled (about a quarter of total recipients of general disability pension) and 2,276 work disabled completed or stopped their vocational rehabilitative treatment in the National Insurance Institute of Israel (NII).
2. The two main criteria used for evaluating the success of the rehabilitative process are integration into work (33% of the rehabilitees) and exit from the social support system (about a fifth of the general disabled either stopped receiving pension or had their pension reduced).
3. Following their vocational rehabilitation, men were slightly more likely to become integrated into work than women, young people more than older people, army veterans more than those who did not serve in the army, and educated persons – particularly those with an academic education – more than the uneducated. As expected, a higher proportion of work injured found jobs than did the general disabled.
4. The scope of one's entitlement to rehabilitation payment is a function of a number of factors: the scope and characteristics of the specific rehabilitation plan, the location of the rehabilitation, the rate of the disability pension received and the characteristics of the rehabilitee himself. The total payments provided for rehabilitation in 2006 amounted to NIS 152 million, out of which 60% were allocated to tuition.
5. The Rehabilitation Department treated 1,743 hostile action victims and their families in the period under study – mainly group treatment and/or financing social benefits and rights – at a cost of NIS 33 million. Following the sharp decrease in terror acts in recent years, the number of hostile action victims declined in this period drastically.
6. 1,624 widows turned to the Rehabilitation Department of the NII in the period under study. The cost of their rehabilitation, which in most cases aimed at preparing them to enter the free labor market, was NIS 24 million.